

Деякі підходи до аналізу поняття «регіон»

О.О.Прокопенко

*Харківська національна академія міського господарства
61002, Україна, м. Харків, вул. Революції, 12*

Національна економіка характеризується певним рівнем розвитку продуктивних сил, типом економічної системи, характером суспільного відтворення, специфічним господарським механізмом, рівнем життя населення, зовнішньоекономічними зв'язками, тощо. Важливою складовою національної економіки є регіональна економіка, яка потребує удосконалення в управлінні. Складність управління позначається поняттям «регіон», так, наприклад, американські вчені П. Джеймс і Дж. Мартін під регіоном розуміють цілісну ділянку території, яка відрізняється деякою однорідністю у своїй основі, але не відзначається чіткими кордонами [4].

На думку західних економістів, регіон – це одиниця, яка певним чином реагує на зміни умов, які впливають на економічне зростання та добробут [9].

Вітчизняні науковці вважають, що регіон – це «цілісне природно-територіальне або природно-соціальне об'єктивне утворення, у межах якого відбувається взаємодія і взаєморозвиток усіх природних та соціально-економічних об'єктів і процесів, ареал якого визначається відповідно до певних цілей – економічних, природних, демографічних тощо; політико-адміністративне суб'єктивне утворення, у межах якого всі процеси не можуть відбуватися без чіткої координації та управління – одиниця адміністративно-територіального поділу країни» [6].

Е. Алаєв розглядає регіон як територію, що відрізняється від інших територій за сукупністю елементів, які її наповнюють, та відзначається єдністю, взаємопов'язаністю складових елементів, цілісністю, яка є об'єктивною умовою й закономірним результатом розвитку даної території [1].

На думку С. Барзілова та А. Чернишова, регіон як політичний простір є сукупністю закладів і способів, з допомогою яких здійснюється вплив населення на місцеву владу в плані її формування (активне виборче право), визначення та коригування соціальної політики, і система політичного контролю влади над населенням [2].

Українська дослідниця З. Герасимчук, розглядає регіон як певний територіальний оптимум, тобто сукупність найсприятливіших соціально-економічних і природних умов на певній території, які б при правильній організації дали змогу найбільш ефективно використовувати природні, трудові ресурси, а також виробничу та соціальну інфраструктуру [3]. Отже, територіальний розвиток сприймається через призму оптимізації.

У Декларації щодо регіоналізму в Європі регіон визначається як «територіальне утворення, яке сформовано у законодавчому порядку на рівні, що є безпосередньо нижчим після загальнодержавного, та наділене політичним самоврядуванням» [5].

«Регіон – територіальне утворення на єдиному економічному полі, за своєю суттю виконуюче посередницьку роль між макро- і мікроекономікою, забезпечуючи оптимальне функціонування всіх систем економічних, соціальних політичних, національних у будь-якій частині простору», - так вважають О.А. Кулініч, Л.М. Лобановська та В.О. Козуб [7].

«Регіони – це цілісна територіальна частина господарства країни, яка характеризується наявністю місцевих органів управління, певною структурою виробництва, внутрішніми зв'язками, населенням, виробничою та соціальною інфраструктурою» - таке визначення регіону знайшло відображення у роботі Л.А. Швайки [8].

Давши чітке визначення поняттю « регіон», можна зробити висновок, що господарство нашої країни являє собою систему складових певних територій, у сфері яких повинно бути як матеріальне виробництво (будівництво, промисловість, сільське господарство, вантажний транспорт) так і діяльність, яка забезпечує життєдіяльність суспільства, тобто соціальна сфера.

Варто відмітити, що всі регіони нашої країни можна класифікувати за певними критеріями подібності та відмінності. Це важливо для системи управління. Також можна провести так звану типологізацію регіонів за такими параметрами, як: кліматичні умови, географічне положення, рівень розвитку соціальної та виробничої інфраструктури, рівень розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та ін.

Перехід України до ринкових відносин і надання регіональним органам влади і господарюючим суб'єктам повної самостійності у вирішенні більшості економічних, соціальних, екологічних та інших проблем викликали необхідність пошуку ефективних способів і форм їх функціонування.

Проведений вище аналіз ознак поняття «регіон» показав, що необхідно більш детально займатися класифікацією регіонів, розглядати більшу кількість факторів аналізу поняття. Адже поняття «регіон» є важливим, оскільки від нього залежать всі показники механізму управління регіональною та національною економікою.

Література:

1. Алаев Э. Б. Социально-экономическая география. Понятийно-терминологический словарь. – М. : Мысль, 1983. – 350 с.
2. Барзилов С. Регион как политическое пространство / О. Барзилов, А. Чернышов // Свободная мысль. – 1997. – № 2. – С. 3–13.
3. Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізм реалізації / З. В. Герасимчук. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 250 с.
4. Джеймс П. Все возможные миры. История географических идей / П. Джеймс, Дж. Мартин. – М. : Прогресс, 1988. – 672 с.
5. Декларація щодо регіоналізму в Європі / Асамблея Європейських Регіонів, 1996. – 12 с.
6. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.

7. Кулініч О.А. Регіональна економіка [Текст]: навчальний посібник / О.А. Кулініч, Л.М. Лобановська, В.О. Козуб. – Х.: ХДУХТ, 2010. – 307с.
8. Швайка Л.А. Державне регулювання економіки. – К.: Знання, 2006. – 435с.
9. Hoover Edgar M. An Introduction to Regional Economics. The Web book of regional science, Regional research Institute, West Virginia university / Edgar M. Hoover, Frank Giarratani. – Режим доступу: www.rri.wvu.edu/WebBook/Giarratani/chapternine.htm#9.1.